

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/3102	10 augustus 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 57/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 's-Gravenhage	318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/3102, d.d. 10 augustus 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

57/92

(Afgesloten 101200 AUG 1992)

Bosnië-Herzegovina

De afgelopen dagen zijn opnieuw hevige gevechten gemeld uit de omgeving van de Bosnische hoofdstad Sarajevo. Daarbij was ook herhaaldelijk sprake van beschietingen op het hoofdkwartier van de VN-militairen in de stad. De indruk bestaat dat tenminste een van deze aanvallen direkt tegen UNPROFOR gericht was.

Ondanks de strijd is de aanvoer van hulpgoederen naar Sarajevo, die vorige week drie dagen was opgeschort, zaterdag hervat. Volgens Kroatische media is tussen de strijdende partijen overeenstemming bereikt over vrij transport van hulpgoederen van het vliegveld naar het centrum van de stad. Zelfs zouden er afspraken zijn gemaakt over doorvoer van de Kroatische kust naar Sarajevo en naar het eveneens door Serviërs belegerde Gorazde in Oost-Bosnië. In het verleden is echter gebleken dat dergelijke afspraken in de praktijk van weinig waarde zijn, mede als gevolg van het grote aantal bij de gevechten betrokken partijen.

De Chef Staf van de (overwegend uit Moslims bestaande) Bosnische strijdkrachten heeft verklaard dat zijn troepen de voorwaarden hebben geschapen voor de bevrijding van Sarajevo. Onder meer zouden eenheden van elders in de republiek (Zenica, Tuzla) zijn overgebracht naar Sarajevo. Hij riep alle bewoners van de stad op om zich ter beschikking te stellen van de lokale bevelhebbers.

Zware gevechten werden ook gemeld uit andere delen van de republiek. Moslims en Kroaten deden pogingen om Gorazde te ontzetten en zouden daarbij zware verliezen hebben geleden. De Servische bevelhebber ter plaatse heeft gesteld dat de val van Gorazde op korte termijn te verwachten is.

In het noorden van Bosnië-Herzegovina zou nog steeds zwaar worden gevochten door Serviërs en Kroaten. Laatstgenoemden blijven enerzijds pogen het door hen beheerste gebied te consolideren, maar anderzijds de bevoorrading van de Bosnische en Kroatische Krajina's vanuit Servië te verhinderen. Bij de gevechten zouden de Serviërs opnieuw ook de Kroatische stad Slavonski Brod onder vuur hebben genomen. Volgens Kroatische media zouden "Servische" gevechtsvliegtuigen een bombardement hebben uitgevoerd op Slavonski Brod. Een van deze vliegtuigen zou door de Kroaten zijn neergeschoten.

In het gebied tussen Mostar en Dubrovnik (Kroatië) blijven de Kroaten, daarbij mogelijk geassisteerd door Moslims, pogingen doen hun posities te verbeteren met het oog op doorbreking van het Servische beleg rond Dubrovnik. Zoals reeds eerder gemeld, is neutralisering van het Servische bolwerk Trebinje daartoe een vereiste. De Kroaten zouden de afgelopen twee weken enkele kleinere successen hebben geboekt. Tot het verwachte grootschalige offensief is het echter nog niet gekomen. Het vermoeden bestaat dat dit verband houdt met de eerder gemelde besprekingen over de terugtocht van de JNA uit zuid-Kroatië aan boord van een Brits oorlogsschip. Zoals bekend is het behoud van Trebinje voor de Serviërs van groot belang voor het behoud van de landtong Prevlaka, die de toegang tot de JNA-marinebases in Montenegro beheerst.

De leider van de Bosnische Serviërs, Karadzic, heeft voorgesteld om alle concentratiekampen in Joegoslavië onmiddellijk onder toezicht van het Internationale Rode Kruis (IRK) te plaatsen. Hiermee wil hij kennelijk niet alleen beschuldigingen weerleggen van schendingen van de mensenrechten in Servische kampen, maar tevens onderstrepen dat ook de andere in Bosnië-Herzegovina strijdende partijen dergelijke kampen beheren. Inmiddels heeft het IRK bevestigd toestemming te hebben gekregen voor inspectie van een tiental Servische kampen.

Een journalist van het blad van de Servische Socialistische Partij van president Milosevic heeft onlangs een reis gemaakt door de -door Servische eenheden toegankelijk gemaakte- territoriale corridor van Servië naar de stad Banja Luka in de Bosnische Krajina. In het artikel werd bevestigd dat Servische militieën, afkomstig uit de Kroatische Krajina, zich hadden gemengd in de strijd in Bosnië-Herzegovina en zich daarbij schuldig hadden gemaakt aan oorlogsmisdaden. Het artikel veroordeelde deze gang van zaken geenszins.

Kroatië

De regeringen van "Joegoslavië" en Kroatië hebben in Boedapest onder auspiciën van het IRK afspraken gemaakt over een uitruil van gevangenen. Hun totaal zou ongeveer 7000 man bedragen, voor het merendeel personen die tijdens de gevechten in Kroatië het afgelopen jaar krijgsgevangen zijn genomen. Mogelijk houdt deze ontwikkeling verband met eerdere uitspraken van de "Joegoslavische" premier Panic, die onder meer heeft gezinspeeld op een normalisering van de "Joegoslavisch"-Kroatische betrekkingen.

De Veiligheidsraad heeft vorige week besloten tot een vergroting van UNPROFOR met ruim 800 man. Tevens wordt het mandaat uitgebreid, zodat UNPROFOR het in- en uitgaande verkeer in de UNPA's kan controleren. Dit houdt verband met een recent rapport van Secretaris-Generaal Ghali, waarin hij onder meer meldt dat Serviërs uit de UNPA's infiltreren in Bosnië-Herzegovina. Ook stelt hij dat de Serviërs niet alleen grondstoffen, maar zelfs hele fabrieken uit de UNPA's overbrengen naar Servië. Het betreffende besluit is toegejuicht door de Kroatische regering, die zelfs heeft ingestemd met de overdracht van douanetaken aan UNPROFOR. Vertegenwoordigers van de Servische gebieden hebben echter gesteld dat UNPROFOR geen overheidstaken dient te vervullen. Tevens achten zij het onjuist dat de door hen uitgeroepen republiek in het VN-besluit niet wordt aangemerkt als internationale rechtspersoon.

Overigens bevestigt Ghali in zijn rapport ook dat Serviërs in de UNPA's de in het VN-vredesplan opgenomen ontwapeningsverplichting ontduiken door zich formeel aan te sluiten bij de lokale politie en andere overheidsdiensten. Volgens Ghali zijn zij hiervoor te zwaar bewapend. Waarschijnlijk betreft het hier in hoofdzaak voormalige JNA-leden. Deze ontduiking houdt verband met Servische vrees voor de Kroatische intenties met betrekking tot de UNPA's. De Servische overheden stellen dat, indien de betreffende eenheden niet tot de politie mogen worden gerekend, het hele vredesplan moet worden heroverwogen.

Kosovo

Het Internationale Instituut voor Strategische Studies (IISS) in Londen heeft gesteld dat met betrekking tot de voormalige autonome provincie Kosovo, waar de rechten van de Albanese meerderheid door het Servische gezag worden geschonden, een gevaarlijker conflict dreigt dan in Bosnië-Herzegovina of Kroatië. In een recent IISS-rapport wordt gesteld dat het Servische beleid een gewapende opstand van de Albanen dreigt te veroorzaken. Het vermoeden wordt geuit dat Servië op deze wijze beoogt een gewapend conflict met Albanië uit te lokken.

Het genoemde rapport wijst erop dat het gevaar van internationale escalatie van een dergelijk conflict zeer groot is.

In dit verband is vermeldenswaard dat de regering van "Joegoslavië" de Albanese regering het afgelopen weekeinde heeft beschuldigd van betrokkenheid bij infiltratie van Albanen in Kosovo, die aldaar gewapende incidenten veroorzaaken. De Albanese regering heeft er in het recente verleden reeds op gewezen dat zij niet kan voorkomen dat individuele Albanen de grens oversteken ter assistentie van hun volksgenoten in Kosovo. Vandaag zal de "Joegoslavische" premier Panic in het kader van zijn rondreis langs alle buurlanden een bezoek brengen aan Tirana, waarbij de problematiek met betrekking tot Kosovo ongetwijfeld een belangrijk gespreksthemma zal vormen.

Servië/Montenegro

In een district in Centraal-Servië is een duizendtal JNA-reservisten opgeroepen, onder wie artilleristen en chauffeurs. Hoewel geen nadere gegevens bekend zijn, is een dergelijke ontwikkeling, mede gezien de financiële problemen van de JNA, opmerkelijk. Denkbaar is dat de reservisten zijn opgeroepen met het oog op inzet in spanningsgebieden. Daarbij kan zowel aan Bosnië-Herzegovina worden gedacht als aan Kosovo, of mogelijk ook het door Moslims gedomineerde Servische Sandzak-district aan de grens met Montenegro.

De Servische regering heeft gesteld dat door het internationale embargo op Servië en Montenegro ook de aanvoer van eerste levensbehoeften voor de Servische bevolking ernstig wordt bemoeilijkt. Kennelijk vormt dit een poging de verantwoordelijkheid voor de schaarsten in Servië, die in de praktijk mede zijn veroorzaakt door de ontoereikende economische politiek van de Servische regering, bij de VN te leggen.

Een onbevestigd bericht meldt dat de Generale Staf van de JNA de mogelijkheden heeft onderzocht voor tegenaanvallen in geval van een interventie in "Joegoslavië". Daarbij werden met name terreuraanvallen genoemd, bijvoorbeeld op hoofdsteden in de regio (Tirana, Wenen, Zagreb) of op de enige kerncentrale in het voormalige Joegoslavië in Krsko (Slovenië). Als aanvalsmiddelen werden genoemd (SCUD-)raketten. De minister van Buitenlandse Zaken van de "Servische republiek Bosnië-Herzegovina" heeft ook de mogelijkheid genoemd van kamikaze-aanvallen.

Macedonië

De Macedonische regeringsformateur Gosev heeft zijn pogingen een regering te vormen met socialisten (ex-communisten), liberalen en vertegenwoordigers van de partij van de etnische Albanen opgegeven, omdat de grondwettelijk bepaalde maximum-termijn voor de formatie was verstreken. Zoals bekend kwam de Macedonische regering in juni ten val in verband met de weigering van de EG en de VS om Macedonië onder die naam te erkennen. Dit was weer het gevolg van Griekse vrees voor Macedonische aanspraken op Noordgrieks grondgebied. Het is in Macedonië tot op heden onmogelijk gebleken om een regering te vormen die door een meerderheid in het parlement wordt gesteund. Naar verwachting zal een nieuwe regering slechts kunnen worden gevormd als deze toezegt aktiever te zullen streven naar erkenning van Macedonië onder die naam.

Internationale vredesinspanningen

De internationale bereidheid tot een meer actief optreden in de crisis in Bosnië-Herzegovina lijkt verder te zijn toegenomen. Naar verluidt bestaat er tussen de permanente leden van de Veiligheidsraad (VR) nagenoeg overeenstemming over een resolutie die het gebruik van militaire middelen ter bescherming van de aanvoer van hulpgoederen voor de bevolking van Bosnië-Herzegovina mogelijk moet maken. Vooruitlopende hierop hebben verschillende internationale

organisaties, zoals de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC) en de NAVO, reeds nagegaan hoe zij kunnen bijdragen aan de uitvoering van de resoluties van de VR.

Opmerkelijk is dat alle in dit kader overwogen acties uitsluitend tegen Servië en de Serviërs zijn gericht. Zo wordt de mogelijkheid overwogen om de controle op het internationale handelsembargo tegen "Joegoslavië" te verscherpen of de aanvoer van hulpgoederen naar Sarajevo en Gorazde te beveiligen. Nog afgezien van de vraag of dergelijke maatregelen het beoogde effect zullen hebben, bergen zij eveneens het gevaar in zich dat zij door de Servische propaganda worden gepresenteerd als eenzijdig. Reeds nu wijzen de Servische media erop dat de bevolking van Sarajevo wel wordt bevoorrad, terwijl de door Kroatische acties tot voor kort geïsoleerde bevolking van de Krajina's niet werd bijgestaan. Tegen deze achtergrond kunnen internationale maatregelen tevens leiden tot een verharding van de Servische opstelling.

De (door Moslims gedomineerde) Bosnische regering heeft de Islamitische landen de afgelopen weken om assistentie verzocht. Zo bezocht minister van Buitenlandse Zaken Silajdzic het afgelopen weekeinde Pakistan en Iran. De Iraanse regering heeft opgeroepen tot een speciale zitting van de OIC om het idee van een "gezamenlijke interventiemacht" ten behoeve van Bosnië-Herzegovina te bestuderen. Ook de Turkse regering heeft de afgelopen dagen gezinspeeld op een OIC-actie onafhankelijk van de Veiligheidsraad. De OIC oefent tevens druk uit op de VR om het wapenembargo op Bosnië-Herzegovina op te heffen. Tot op heden is echter de islamitische steun voor Bosnië-Herzegovina meer symbolisch dan substantieel geweest. Daarbij bestaat voor de Bosnische Moslims (Soennieten) het gevaar dat met name het vragen van steun aan sji'itische landen kan worden gepresenteerd als een bevestiging van Servische beschuldigingen dat de Moslims streven naar vestiging van een fundamentalistische staat in Bosnië-Herzegovina.

Vermeldenswaard is dat Silajdzic tijdens zijn verblijf in Pakistan het beleid van Groot-Brittannië en Frankrijk sterk veroordeelde. Hij stelde dat deze twee landen in hoge mate verantwoordelijk zijn voor wat hij noemde de "non-interventie van Europa" in Bosnië-Herzegovina. Hij stelde dat dit beleid in feite de Serviërs bevoordeelde.

Overigens heeft Karadzic een eventuele buitenlandse militaire interventie in Bosnië-Herzegovina zinloos genoemd en gesteld dat de Serviërs zich in eerste instantie afzijdig zouden houden, maar zich tegen directe agressie zouden verzetten. Hij onderstreepte in dit verband eens te meer dat de Serviërs zich niet onder gezag van de Bosnische president Izetbegovic willen stellen en slechts deel willen blijven uitmaken van een Bosnische staat als deze een kantonaal systeem zou krijgen met een vergaande decentralisatie van bestuur.

Volgens onbevestigde berichten heeft de Russische president Yeltsin opdracht gegeven drie Russische oorlogsschepen voor te bereiden voor eventuele inzet in het kader van internationale vredesoperaties, zoals in de Perzische Golf of aan de kust van Joegoslavië. In het bericht werd expliciet melding gemaakt van de Roemeense kust. Dit is opmerkelijk tegen de achtergrond van eerdere berichten dat Russische schepen, in weerwil van de internationale sancties, via de Zwarte Zee en de Donau olie aanvoeren naar Servië. Overigens is het betreffende bericht ontkend door zowel de opperbevelhebber van de Russische marine als een Russisch diplomaat.

Conclusie/voorzicht

De gevechten in de diverse delen van Bosnië-Herzegovina blijven onverminderd doorgaan en er zijn geen redenen om aan te nemen dat dit binnen afzienbare tijd zal veranderen. Met het oog hierop, en gezien de verslechterende humanitaire situatie in de republiek, neemt de kans toe dat op relatief korte termijn een buitenlandse interventie zal plaatsvinden met als doel te verzekeren dat de aanvoer van hulpgoederen naar Sarajevo en mogelijk andere plaatsen zal kunnen voortgaan. Uitsluitend tegen Servië en de Serviërs gerichte acties zouden echter kunnen bijdragen aan een verharding van de Servische opstelling en derhalve contra-productief werken.

De onderdrukking van de Albanese meerderheid in Kosovo kan op korte termijn leiden tot een volksofstand. Mogelijk lokt het Servische bewind bewust een dergelijke opstand uit ter rechtvaardiging van gewapende acties tegen Albanië. Een verdere internationale escalatie is dan niet uit te sluiten.

Met name de Serviërs lijken in de UNPA's acties te ondernemen die strijdig zijn met het VN-vredesplan. Deze houden echter voor een deel verband met legitieme vrees voor de Kroatische intenties na het herstel van het Kroatische gezag over de "Servische" gebieden. Hoewel zowel het aantal leden als het mandaat van UNPROFOR zullen worden uitgebreid, blijven er met betrekking tot de verdere uitvoering van dit plan tussen Serviërs en Kroaten nog fundamentele meningsverschillen bestaan. In dit verband is van Servische zijde gezinspeeld op een volledige herziening van het plan.